

“ሕግታት ኤርትራ ጸጋታት ብዙሕነትን

ምክብባርን ዝሓቆፉ፡ መለኮታዊ

ሓይሊ ዘለዎም እዮም”

ሚ/ር ፍትሒ ወ/ሮ ፈውዚያ ሃሺም

ሺሃብ ኣርኣያ

ሚኒስትሪ ፍትሒ፡ “ሕግን ህንጻት ሃገርን” ብዝብል ቴማ፡ ካብ 6 ክሳብ 11 ታሕሳስ ብዓይነቱ ፍሉይ ዝበለን ዝተፈላለዩ መደባት ዝሓዘለን ‘ቅነ ሕጊ’፡ ምክያዱን ይፍለጥ። ቀንዲ ዕላማዚ ኣብ ሕጋዊ መዳያት ዘተኩሩ ሰሚናራት፡ ዓውደ መጽናዕቲታት፡ ኣብ ወጻኢ ዝነበሩ ዜጋታትና ዝተሳተፍዎ ሓበራዊ ዘተ፡ ነጻ ኣገልግሎት ምኽሪ ሕጊ፡ ምርኢታትን ካልኣት ኣዛነይቲን ማሕበራዊ ንጥፊታትን ዝነበሮ፡ ሰፊሕ ተሳታፍነት ህዝቢ ዝተንጸባረቆ ዕዉት ቅነ፡ ኣብ ዝሓለፉ ዓመታት ናጽነት ዝወጽኡን፡ ብተሳታፍነት ህዝቢ ክምስርሑ ዝጸንሑን፡ ሕላገት ክብርን መንነትን ህዝቢ ኤርትራ ዝኹኑ ሕግታት፡ ካብ ህዝቢ መልሰዕንጋለ ንምርካብዮ ኔሩ። ብዛዕባዚ ቅነን ምስኡ ዝተኣሳሰሩ ጉዳያትን ምስ ክብርቲ ሚኒስትር ሚኒስትሪ ፍትሒ ወ/ሮ ፈውዚያ ሃሺም ዝተኻየደ ቃላመሕትት ይሰዕብ።

ቆይ ቅነ ሕጊ ክንብል እንከለና እንታይ ማለትዮ።

ቅን ሕገ ብዓይነቱ ዋላኳ ሓዲሽኛ እንተበልና፡ ጥሙር ውጽኢት ናይቲ ቡብግዜኡ ክካየድ ዝጸንሐ ንጥፊታትዮ። ቅድሚ ሕጂ ኣብ መጽናዕትታት፡ ምድብታርን ምስናድን ዝተኻየዱ ንጥፊታት፡ ተሳትፎ፡ ርእይቶን ተመክሮን ሕብረ ኣብ ግምት ዘእተዉዮም። ድሕሪ ምምስራሖምን ተመሊስካ ናይ ሕብረ ሓበሬታ ናይ ምቕባልን፡ ኣብ ምትግባርውን ኮም ዝሰረቱ ቅርጽን ኣቃውማን ብዝሓዘ ኣገባብዮ ክኸይድ ጸኒሑ። ቀንዲ ዕላማ ቅን ሕገ ድማ ካብ ሕዝብና መልሰ ዕንጋላ ንምርካብዮ። ናይ ቅድሚ ሕጂ ብተሳታፍነት ሕብረ ክምስርሑ ዝጸንሑ ሕግታት፡ ንክብርታዚ ሕብረ ታሪኹን መንነቱን ሕላገት ብምጥፋም፡ ግብረ-መልሲ ካብ ሕብረ ንምርካብ ዝዓለሙ መደባት፡ ንሓጺር ግዜ ጥራይ ዘይኮነስ ኣብ መጻኢውን፡ ብስፍሕ ዝበለ ኣገባብ ናብ መላእ ሕብረተ-ሰብና ዝባጽሑዮም።

ቛ ኣብ መንጎ ሕገን ህንጻት ሃገርን ዘሎ ዝምድና እንታይዮ።

ብዛዕባ ሃገር ክንዛረብ እንክለና ብፍላይ ድማ ኣብ ኤርትራ፡ ብቐንዱ ብዛዕባታ ሃገር ሓቕፋቶ ዘላ ሕብረ ኢና እንዛረብ። ህንጻት ሃገር ክባሃል እንክሎ ድማ፡ ልኡላውነት ሕብረ ዘቐደመ፡ ኣብ ኩሉ መዳያት ዋንነት ሕብረ ዘረጋገጸ፡ ንመንነቱን ሕላገቱን ራኢ ለቢሱ ክኸይድ ዝጸንሐ፡ መስርሕ ቁጠባዊ፡ ግሕበራዊን ፖለቲካዊን ህንጻትዮ። ድምር እዚ ኩሉ ድማ ሕገዮ። እዚ ሕገዚ ድማ ዋንነትቲ ሕብረተ-ሰብ ብምጥፋም፡ ተሳታፍነት እቲ ሕብረ ካብ እዋን ቃልሲ ክሳብ ሕጂ፡ ዕዙዝዮ። ሕብረ ሕመረትን ዋናንዮም ኩሎም ዝካየዱ ንጥፊታት ንምግባር ወትሩ ዝሰርሓሉ ዘሎዮ። ኣብ ዝሓለፈ እዋናት መግዛእቲ ዝነበሩ ሕገታት ንሕዝብና ዝውክሉ ኣይነበሩን። ንሰርሓሉ ዘለና ግና፡ ነቶም ሕዝብና ኣብ ታሪኹ ዝሰርሓሎም ዝነበሩ ሕገታት ምኹላዕዮ። ነምዕ ሕገታት እዋናውያንን መድረኻዊያንን ንምግባርም እንተዘይኮነ፡ ነምጽኦ ሓዲሽ ነገር የለን። እዞም ሕገታት መሰረትቲ ሕብረ ዝሓዙን ዝነበሩንዮም። ካብ ጥንቲ ጀሚሮም ኣቦታትና ኣብ ትሕቲ ገረብ ብምጥፋን ብሕግታቶምዮም ዝነበሩ ኔሮም። ሕግታት ኤርትራ ጸጋታት ብዙሕነትን ምክብባርን ዝሓቕፋ ብምጥፋም፡ ሕገ ኣብ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ መለኮታዊ ሓይሊ ዘለዎዮ። ምሕደራቲ ሕብረ ዋላውን ኣብ ከከባቢኡ ዝተፈላለዩ እንተነበረ፡ እቲ ሕብረ ግና ኣብ ሕገ ስለ ዝኣምን፡ ኣብ መዓልታዊ ጉዳያቱ ንመንነቱን ታሪኹን ዝገልጹ፡ መሰረታዊያን ዝኹኑ ክብርታት ሓዙ ክኸይድ ጸኒሑዮ። ኣብ ኤርትራ ክብርታትቲ ሕብረተ-ሰብ መሰረት ብምጥፋም፡ ሕብረ ዝሰረቱን ዋንነትቲ ሕብረ ዝኹነን፡ ኣብ ምህናጽ ሃገር ዕዙዝ ተሳትፎ ዘለዎ መስርሕ ሕገ ንምርግጋጽዮ ዝሰራሕ ዘሎ። ህንጻት ሃገር ክንብል እንክለናውን፡ ነምዕ ክብርታት ዝዕቅብን ናብ ዝቕጽሎ ወለዶታት ዘሰጋግርን ጥያቄ ዓቕሚ ሰብ ምህናጽውን ዘጠቓልልዮ። ሳላቲ ዝግበር ዘሎ ጸዕሪ ድማ ረቂቕ ወርሻዊ ባህሉ ዝዓቀበ፡ ፍልጠትን ተክኒሎጂን ዝዓጠቐ መንእሰይ ተመልሚሉን ይምልመልን ኣሎ።

ቛ ሕገ ባህላዊ ወርሻ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራዮ ክንብል እንክለና እንታይ ንምግላጽዮ።

ሕዝብና ምስ እምነቱ ታሪኹን መንነቱን ዝተሓሳኦ ሕገ ዝውንንዮ። ብዓቢኡውን ብሕልናዊ ሕገ ተማእዚዞዮ ዝኸይድ። ሕገ ኣብ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ረቂቕ ባህላዊ ወርሻዮ። እቲ ሕብረተ-ሰብ ድማ፡ ኣብ ኩሉ ንጥፊታቱ ንዓኣምዮ ተኸቲሉ ዝኸይድ። ኣብ 1940ታት፡ ሕብረ ኤርትራ ነቲ ዝተነፍሳ መሰል ንምምላስ ብሕጋዊ ኣገባብዮ ሓቲቱ። እዚ መሰል ምስ ተነጽጎውን ዋላኳ ብረታዊ ቃልሲ እንተፈለመ፡ ሕገዮ ኔሩ መሰረቱ። ብረታዊ ቃልስና ነቲ ዝነበረ ሕገን ኣብ መስርሕ ቃልሲ ዝተፈጥረ ሕገን ኣጣሚሩዮ ናብ ዓወት በጺሑ። ዝኹነ ናብቲ ቃልሲ ዝተሰለፈ ፈለማ ቅድሚታ ብረት ምሓዙ፡ ብዛዕባቲ ዝሰከሞ ዘሎ ሓላፍነትዮ ዝቕሕ ኔሩ። ድሕሪ ምውዳቡን ምንቃሕንዮ ድማ ዝዓጥቕ ኔሩ። ምውዳብ ክባሃል እንክሎ፡ ነቲ ብብከባቢኡ ክቃለስ ዝመጽኦ ዜጋ ተወዲቡ ምእንቲቲ ናይ ሓባር ዕላማ ብጥርኑፍ ክቃለስ ከም ዘለዎን፡ እታ ብረት ድማ ንመሰል እትትኩስምበር ሰብ ንምቕታል ከም ዘይኮነት ነቐሑዮ ዝጅምር ኔሩ። ቃልስና መሬት ጥራይ ሓራ ንምግባር ኣይነበረን። ሕብረውን ካብ ድንቁርናን ድሕረትን ሓራ ንምግባር ዝተኻየደ ቃልሲዮ። ዕላማ ሕብረ ግንባር ሕገ፡ ፍትሒ፡ ሰላምን ድሕነትን ሕብረተ-ሰብ ንምንጋስዮ ኔሩ። ነቶም ንኣሸቱ ተሰለፍቲ - ንኣብነት- ኣብ ክንዲ ምዕጣቕም ኣብ ቤት-ትምህርቲ

ሰውራይ ዘጽንሐም ኔሩ። እዚ ድማ ፍትሓውንት ቃልስና ንምርግጋጽ እታ ብረት ጥራይ እኸልቲ ከም ዘይነበረት ዘረጋግጽዮ። እዚ ሓደ ካብቲ ሽዑ ዝነበረ ሕጊዮ። እቲ ተጋዳሪ ህይወት ከወፊ ክስለፍ እንከሎ፡ እቶም ዝነበሩ ሕጋጋትዮም ፈለግ ዝግለጽሉ ኔሮም። ኣብ ህዝባዊ መዳይውን ንኹሉ ንብረትቲ ህዝቢ ካብታ ዝነሓሰት ክሳብታ ዝዓበየት ብግቡእ ዘመሓድር ሕጊ ኔሩዮ። ኣብዚ ክርሳዕ ዘይብሉ ህዝባዊ ግንባር እንኮላይ ንሕጋዊ መሰል ምሩኻትውን ሓልዮዮ።

እዚ ድማ ቃልስና ፍትሓዊን ፈትሒ ንምርግጋጽ ምንባሩን ዘረጋግጽዮ። እዚ ድማ ድምርቲ ዝወረስናዮ ውርሻኣዊ ሕጊታትና። ሕጊ ንሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ባህላዊ ውርሻዮ ክንብል እንከለና ድማ፡ ክንላበሶ ጥራይ ዘይኮነ መሰረትና ብምጻኑ ከም ድልዱል መሰረት ኣንቢርና ወለዶታት ብእኡ ከም ዝምርሑን ዝምእዙን ንምግባርዮ። ዕላማና ድማ ብተሳትፎ ህዝቢ ነቶም ዘለዉ ጉድለታት ብምእራም፡ ነም ውርሻዊ ሕግታት ንምኹላዕን ኣብ ባይታ ንምትግባርንዮ። እዚ ካብ ታሕቲ ንላዕሊ ንሰርሓሉ ብምህላውናን፡ ኣብ ቅርጺ ትካላዊ ኣሰራርሓናን መምርሒታትናን ብምእታው፡ ብኡ ተማእዚናን ኢና ክንከይድ። ሞያ ነፅጥቕ ኣለና። እዚውን ብመንጽር ክብርታት ኢና እንርእ። ሓደሽቲ ምህታትውን ንላበሶም ኣለና። ብፍልጠትን ከምኡ ድማ ነቲ ዘድልየና መላላጥያ ብምዕዳግ ከነተኣታትዎ ንፍትን ኣለና። ነቲ ዘይሃስስ ክብርታትና ምኹላዕን ብግቡእ ምዕቃብን ኣገዳሲ ብምጻኑ ግና፡ እቲ ቀንዲ ዕላማና ካብ ሕብረተ-ሰብና ዝወረስናዮም፡ ባህልን፡ ክብርታትን፡ ሕላገት መንነትናን፡ መርኣያቲ ንወለዶታት ዘካየድናዮ ቃልሲ ብምጻኖም፡ ንዓኣም ናይ ምዕቃብን ኣብ ባይታ ምትግባርን ሓላፍነት ኣለና። ኣብ ኩሎም እነካይዶም ንጥፈታት፡ ኩሉ ግዜ ነቲ መልሲ-ዕንጋላ ካብ ህዝቢ ክንረኽቦ ኢና እንደሊ። ትካላትና ዝህብዎ ዘለዉ ኣገልግሎት እንታይ ይመስል። ከነተኣታትዎም ንጽዕር ዘለና ሕግታት ከ ናይ ብሓቂ ድዮም ኣብ መስርሕ ተንጸባሪቕኖም፡ ንክብርታትቲ ሕብረተ-ሰብ ከ ወኪሎም ድዮም ኣይወከሉን። ገምጋማት ነካይድ ኢና። ንሶም ግና ብጽብብ ዝበለ ኣገባብዮም ዝካየዱ። ኣገዳስነት ሰፊሕ ተሳትፎ ህዝቢ ኣብ ግምት ብምእታው፡ ኣብ ዝስዕብ፡ ብዛዕባቶም ውርሻኡን ባህሉን ዝኹኑ ሕጋዊ ክብርታት ንምዝታይ ርክብ ናይ ምፍጣር መደብዮ ዘለና። ድልየትና ካብ ህዝብና ሓበሬታ ምእካብን፡ ንዓኡ ዝበቅዕ ሕጋዊ ኣገልግሎት ምዝርጋሕንዮ። ናይ ኩለን ብሄራትና ንብዙሕነትና ንምንጽብራቕ ዝሰነድናዮ ብመጽናዕቲ ዝተደረገ ያታዊ ሕግታትና ኣለዉ። ብፍላይ ድማ እቶም ምስ ስድራ-ቤት ዝተኣሳሰሩ ጉዳያት፡ ህጻን ተወሊዱ ክሳብ ዝዓቢን ዝመስልን፡ ገበን ኣብ ምክልኻልን ኣፍራይ ኣብ ምጻንን ዝምልከቱ ሕግታትና ከመይ ይመስሉ። እቶም ኣብቲ ሕብረተ-ሰብ ቅቡላትን ዘይቅቡላትን ዝባሃሉ ኹ ኣየዮትዮም። ነዝን ካልእን ናይ ህዝቢ ጥሙር ርእይቶን ትዕዘብትን ናይ ምርካብ ተበግሶ ንወስድ ኣለና። ያታዊ ሕግታት ሕብረተ-ሰብና ሰፊሕ ጂኦግራፋዊ ሸፊነ ዘለዎዮ። ዳርጋ ኣብ ኩሉ ክባቢታት ኤርትራዮም ዘለዉ። ነዚ ኩሎውን ብመጽናዕቲ ገና ኣይሰነድናዮን ዘለና። ካብ መፋርቕ 80ታት ክሳብ 2015 ዘውጸእናዮም መሰረታዊያን ሕግታት ሓደ ዓይነት ኣርኣያ - ሞዴል- ስለ ዘይብሎምን፡ ኣብ መስርሕ ኣወሃህባ ፍርዲ ዝፈጥርዎ ጸገማት ኣብ ግምት ብምእታውን፡ ኣብ ቀረባ ግዜ ንክብርታት ባህላዊ ሕግታትና ዝውክል ሓደ ኣርኣያ ኣብ ምፍጣር ንጽዕር ኣለና። ነዚ እዋናዊ ኣብ ምግባር፡ ናይ መን ሕጊ፡ ንናይ መን ረብሓ፡ በየናይ ኣገባብ፡ ከመይ ኢሎዮ ኹ ክቕጽል ንምብህሃል፡ ተሳትፎ ሰብ ሞያ ሕጊን ሕብረተ-ሰብን ኣገዳሲዮ። ኣብ መወዳእታ ድማ፡ ዋና ኩሉ ስርዓት ሕጊ ህዝቢ ብምጻኑ፡ ህዝቢ ክውንኖ፡ ክከላኸለሉን ምምሕያሽ ኣብ ዘድልዮ ድማ ከመሓይሾን እዩ ትጽቢትና።

ቛ ንህዝቢ ከተመሓላልፍዮ እትደልዩ መልእኽቲ

ህዝቢ ኤርትራ ብሉጽ ክብርታት ዝውንን፡ ስለ ርግኣትን ልዕልና ሕጊ ዝነብርን ዘነባብርን፡ ብሕልናዊ ሕጊ ተማእዚዞውን ዝኸይድ ስለ ዝኹነን፡ ልዑል ምስጋና ይግባኦ። ህዝቢ ኤርትራ ዕላማኡ ዘይስሕትን፡ ቡቶም ክመጽኡ ዝኸእሉ ብከላታት ተጸልዩ፡ ካብ ዕላማኡ ወጺኡ ዘይሓስብንዮ። ትማሊ፡ ሎሚን ጽባሕንውን ከምኡ ስለ ዝኹነ፡ ኤርትራ ኣብ ዝሓሸ ባይታ ምህላዎ

ዘጠራጥር አይኩነን። ንዝኹነ ብድሆ ድማ ህዝብና ብመንጽር ዕላማን ክብርን ስለ ዝጥምቶን፡ ነቶም ብንእሽቶኡ ዘዕበዩዎ ክብርታት፡ ናብቶም ዝሰዕቡ ወለዶታት የሰጋግር ምህላውን፡ ምስጋና'ዩ ዝግባኡ። ምእንቲ ምርግጋጽ መሰረታዊ ክብርታትና ዝተበገሰ ቃልሲ ብውሑዳት መንእሰያት ጀሚሩ፡ ክሳብ ሕጂ ድማ ብመንእሰያት ዝቕጽልን ዘሎ'ዩ። ነዚ መንእሰይ ድማ፡ ክብርታቱን መንነቱን ብምዕቃብ፡ ዝተጨበጠ ዓቂቡ ናብ ዝለዓለ ክቕጽል'ዩ ዝላበዎ። ህዝቢ ኤርትራ ዓወት ቃልሲ፡ ብቕጽመን ሕጊን ዘረጋገጸ'ዩ። እዚ ድማ ሳላ ጽንዓት፡ ምዕቃብ መንነትን ውርሻ ልኡላውነት ሕጊን እዩ። ንሕና ካብ ህዝብና ኢና እንመሃር ዘለና።

ሓዳስ ኤርትራ

12 ታሕሳስ 2021 -